

חיבטים לשוניים בפרשת אמר פג

דקדוקי קריאה בפרשת אמר, בהפטרה ובראשון של בהר

ב לְשֹׂארוֹ: להיזהר מהבלעת האל"ף. לא לְשֹׂרוֹ! עם זאת השי"ן בשוא נח
ג וּלְאַחֲתָו: כאן הו"ו בשוא והלמ"ד בפתח ¹ , העמדה קלה בלמ"ד למנוע הבלעת האל"ף החטופה
ד לֹא יִטְמָא בְּעַלְבֵּי מוֹטְעִים: מוטעם מרכא-טפחא, מונח-אתנחתא, אין לקרוא 'לא-יטמא בעל, בעמיו'.
ה לְהַחֲלוֹ: הטעמה כפולה: מאיילא ² בה"א וסו"פ בלמ"ד
ו וְהָיוּ קִדְשׁ: טעם נסוג אחור לה"א
ז מֵאִשָּׁה: יש להקפיד על קריאת המפיק להבדילו מה'אשה', ללא מפיק, המוזכרת מוקדם יותר בפסוק
ט תַּחֲלֶ: הת"ו בצירי ולא בקמץ
י עַל-רֵאשׁוֹ שֶׁמֶן: התיבה הראשונה מוטעמת במונח לגרמיה ³
יג אִשָּׁה בְּבִתּוּלָהָ: הבי"ת הראשונה רפה על אף שהיה מקום לחשוב שיש כאן דין צבותות ⁴
כא טז עליית שני
כא יח שְׂרוּעַ: שין שמאלית
כא כ אֹו תְּבַלְל בְּעֵינָיו: טעם טפחא בתיבת אָו
כא כד מְקַדְשֵׁי: השי"ן בפתח
כב ב וַיִּנְזְרוּ: הוא"ו בשווא נע
כב ג הַקְּדָשִׁים: כאשר הקו"ף דגושה עקב ה"א הידיעה (וכן בַּקְּדָשִׁים) הקו"ף בחטף קמץ ונקראת (במבטא הישראלי) כחולם. במילה קְדָשִׁים ללא ה"א הידיעה, הקו"ף בקמץ רחב ונקראת כפתח
כב ד יֹאכֵל: הכ"ף מנוקדת בפתח ולא בצירי
כב ו וְטִמְאָה: הטי"ת בקמץ גדול והמ"ם בשווא נע
כב ח לְטִמְאָה-בָּה: הטי"ת בקמץ קטן והמ"ם בשווא נח
כב י לֹא-יֹאכֵל קִדְשׁ: טעם נסוג אחור לי"ד, גם בהמשך הפסוק וכן הדבר בפס' יא, יד
כב יג וְשָׂבָה: הטעם בבי"ת מלרע
כב טז וְהִשְׂיֵאוּ: שין שמאלית. בְּאֲכָלֶם: האל"ף בקמץ קטן
כב יז עליית שלישי
כב יט לְרִצְנֶכֶם: אתנח בראש הפסוק ללא הכנה של טיפחא לפניו. אין לעשות ניגון טיפחא בהברת הצד"י
כב כא יְהִי־בֹו: דגש חזק בבי"ת מדין דחיק

¹ בפרשת נזיר במדבר ו ז: וּלְאַחֲתָו ו"ו שרוקה ולמ"ד בשווא נח.

² אין זה טעם מפסיק אלא טעם מחבר על אף היותו כטפחא מצד צורתו

³ עפ"י ספר "טעמי המקרא" מאת הרב ברויאר, עמ' 66.

⁴ שתי אותיות בגד"כפת בראש מילה ומאותו מוצא (לא כל צירוף!) כשלפניו תיבה המסתיימת בהברה פתוחה ומוטעמת בטעם מחבר, כגון 'ותתפשהו בבגדו' או 'ואכבדה בפרעה'. אך דין זה מתקיים רק כאשר הראשונה מבין השתיים מנוקדת בשווא נע וכאן הבי"ת מנוקדת בחירק. יש ספרים שהשתבשו בזה.

כב כד **וּבְאַרְצְכֶם**: הבית בשוא נח
כב כה **מִשְׁחַתֶּם**: המ"ם בקמץ קטן
כב לג **וְנִקְדַּשְׁתִּי**: הטעם בת"ו מלרע

כג א עליית רביעי
כג ב **דְבַר**: ארבע פעמים מופיעה התיבה 'דבר' לאורך קריאה זו: שתי הפעמים הראשונות מוטעם בגרשיים ושתי הפעמים האחרונות בתביר. **מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ**: הטעם לא נסוג, ולכן מקום הטעם באל"ף. וכן בהמשך הפרשה.

כג ג **תַעֲשֶׂה**: העמדה קלה בת"ו שלא יישמע כפתח
כג יז **מְמוֹשְׁבֵיכֶם**: טעם קדמא מעל הבי"ת, ככלל, תיבה זו תמיד תבוא בהטעמה משנית בהברת הבי"ת. **תְּבִיאֹו**: דגש חזק באל"ף. **שְׁתִּים**: בחלק מהדפוסים מוטעם בטעם יתיב ובחלקם בפשטא. גרסת היתיב עיקר
כג כב **וּבְקִצְרְכֶם**: הבי"ת בשווא נח למרות הגעיה בוי"ו. **לְעֲנִי**: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המורה על מיודע

כג כג עליית חמישי
כג כז **בְּעֶשְׂוֹר**: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע
כג ל **וְהָאֲבֹדְתֵי**: הטעם בת"ו מלרע, העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף שלאחריה
כג לב **שְׁבַתְכֶם**: הת"ו בשוא נע

כג לג עליית ששי
כג לח **שְׁבָתָת ה' וּמְלֹבֵד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמְלֹבֵד ... וּמְלֹבֵד כָּל-נְדִבְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ**: כל הדגושות בתוך המילה בשוא נע
כג לט **בְּאַסְפְּכֶם**: האל"ף בקמץ קטן

כד א עליית שביעי
וַיִּקְחוּ: הוא"ו בשווא נע. **לְהַעֲלֹת**: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה
כד ג **לְפָרְכָת**: הלמ"ד בשווא נע, יש להיזהר מהפסוק הדומה בספר שמות (פרשת תצווה)
כד ה **וְאָפִית**: במלרע!

כד י **יִשְׂרָאֵלִית**: הרי"ש בשווא נע, כן הדבר בהמשך
כד יד **אֶת-הַמְקַלֵּל**: המ"ם בשוא נע⁵
כד טז **בְּנִקְבוֹ-שֵׁם**: הנר"ן בקמץ קטן, והבי"ת השנייה רפויה
כד יט **יַעֲשֶׂה לָּו**: טעם נסוג אחור לעי"ן ולכן גם דגש חזק בלמ"ד
כד כ **יִנְתֵּן בּוֹ**: טעם נסוג אחור לנר"ן

כד כא מפטיר
כד כב **מִשְׁפַּט אֶחָד**: הפ"א בפתח

⁵ בכת"י בחטף פתח להדגיש את הנעת השווא. וכן בפסוק כג.

הפטרות אמור יחזקאל מד:

טו הַלְוִיִּם: אין געיא בה"א והלמ"ד אחריה בשווא נח. לְשִׁרְתָּנִי: השי"ן בקמץ רחב והר"ש בשווא נע, כן הדבר בפסוק הבא
יט וּבְצִאָתָם: הב"ת בשווא נח. בְּלִשְׁכָּת: השי"ן בשווא נח על אף הגעיא שלפניה והכ"ף הרפויה שלאחריה
כב וְהֶאֱלַמְנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלַמְנָה מִכֶּהֱן יִקְחוּ: למרות שאין הטעמים מורים אחרת, יש להקפיד על הפרדת בין אֱלַמְנָה ל-מִכֶּהֱן ולהימנע שיבוש הכתובים
כה לְטִמְאַה: הטי"ת בקמץ קטן והמ"ם בשווא נח, לבטא את האל"ף. לא לְטוֹמָה
ל כָּל-בְּבוֹרֵי כָל: טעם נסוג אחור לכ"ף הראשונה. וְכָל-תְּרוֹמַת כָּל: טעם נסוג אחור לר"ש. לְהִנְיַח: הה"א בקמץ והנו"ן רפויה

ראשון של בהר:

כה ד שני במנחת שבת
כה ו לְאֶכְלָה: האל"ף בקמץ קטן. לֶךָ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמְתֶּךָ: טעם טפחא בתיבת לֶךָ. וּלְשִׁכְרֶיךָ: געיה בכ"ף, הר"ש בשווא נע, יש לקרוא: וּלְשִׁכְרֶיךָ. דין דומה בנוגע לתיבה הבאה: וּלְתוֹשְׁבֶיךָ
כה ז וּלְבִהֶמְתֶּךָ: במתיגה זקף (דרבן)
כה ח שלישי במנחת שבת
כה ט בְּעֶשְׂוֹר: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע

לְנֶפֶשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמְיוֹ שׁוֹׁת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן שלח
ומ"ש רמב"ת (רום מעלת כבוד תורתו) בסוף דבריו דלהראב"ד כהנים בזה"ז אינם מוזהרים על הטומאה כיון שכולנו טמאי מתים יעיין בדגול מרבבה⁶ בי"ד סי' שע"ב ד"ה אמר יחזקאל וכו'. ונהירנא כד הוינא מלי יוצק מים ע"י מזרי חסיד שבכהונה הגאון מה"ו נתן אדלער ז"ל שנת תקמ"ג בעברנו דרך פראג ראה פני הגאון נב"י (נודע ביהודה) זצ"ל, והי' פלפולם בדברי הראב"ד והנב"י הראה למורי זצ"ל את אשר כתב על גליונו ומ"ו ז"ל פלפל עליו ונפרדו זה מזה והחליפו פלפולם ע"י ואני הייתי מוציא ומבי' הדברים ואז חזר בו הגאון נב"י והוסיף על הגליון הך אמר יחזקאל וכו' ואני בעניי אח"ז כמו שלשים שנים מצאתי שכ"כ הראב"ד בתמים דעים סס"י רל"ו דאסורי' מן התורה ודברי סמ"ק סי' מ"ח אין לו מובן וצ"ע על כל פנים אין לו למכ"ת משען בזה.

דגול מרבבה יורה דעה סימן שעב סעיף ב

אמר יחזקאל מה שכתבתי בגליון בשני סעיפים הנ"ל [כאן וס"ק ה] נמשכתי אחר דברי המשנה למלך הנ"ל דלדעתו סובר הראב"ד שאין איסור כלל לכהן שכבר נטמא לטמא עצמו, אבל עכשיו נתתי אל לבי שאולי לא אמרה הראב"ד אלא לענין חיוב מלקות, אבל לענין איסור אולי אפילו איסור תורה מודה. ויש בשיטות הללו כמה עקולי ופשוטי וגם הסוגיות סתרי אהדדי, ויש בזה דברים עמוקים לא יכילם הגליון, לכן הדרנא בי מלהתיר לכהן לילך על קברי ~~עובדי כוכבים~~ גוים, אבל בכהן ערום יש להקל לפי שיש בלאו הכי לסמוך על שטת

⁶ הערות בגליון ש"ע של הרב יחזקאל לנדא בעל נודע ביהודה.

התוספות במסכת ברכות דף כ' ע"א (ד"ה שב) כאשר ביארתי בנודע ביהודה [מהדורא קמא] חלק או"ח סימן ל"ה דף י"ט ע"א שרמ"א כאן נמשך אחר דברי רש"י [שם ד"ה שב]:

זרע שמשון אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. במדרש (ויק"ר כו) הדא הוא דכתיב יראת יי טהורה עומדת לעד (תהלים יט, ט) אמר ר' לוי מיראה שנתירא אהרן מלפני הקב"ה זכה וניתנה לו פרשה זו שאינה זזה ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות, וזה פרשת המת שנאמר אמור אל הכהנים. ע"כ, וקשה דוכי מצוה זו לבד נוהגת בכל הדורות, הלא גם איסור החיתון עם גרושה וחללה נוהגות לעולם, ומדוע הוצרך להבטיחו על מצוה זו בדוקא. ועוד יש להבין מה ענין יראתו של אהרן דוקא לפרשה זו.

ויש לבאר דהנה המיתה והטומאה באה לעולם מפני חטא העגל, שלפני כן היה לבני ישראל חירות מיצה"ר וממלאך המות ע"י קבלת התורה. והנה היראה שהיה לאהרן הכהן קודם שהקריב על המזבח, כמו שאמרו חז"ל שהיה אהרן בוש וירא לגשת, היה מחמת חטא העגל שגרם לישראל, נמצא שהיראה שהיה לאהרן והטומאה שהיה בבני ישראל, שורש שניהם בא מחמת דבר אחד – חטא העגל, ותלויים שניהם זה בזה. והנה בפרשת טומאה כשהזהיר הקב"ה את הכהנים על הטומאה, חשב אהרן דמאחר שנטמא הכהן, הלכה ממנו הקדושה, ומעתה מותר לו ליטמא, וכך בזמן הזה שאי אפשר ליטהר שאין לנו אפר פרה ממילא יהיה מותר ליטמא, ולא יהיה מצוה זו לעולם, לכך הבטיחו הקב"ה שמצוה זו לא זזה ממנו עד סוף הדורות, והיינו אף בזמן שלא יוכלו ליטהר וישארו טמאים ג"כ נשאר עליהם האיסור להוסיף טומאה, ויסוד הבטחה זו הוא להורות שהקב"ה שוכן אתם בתוך טומאתם.

והטעם שזכה אהרן לגרום שהקב"ה ישכון אתנו אף בטומאה, משום דאע"ג שלא עשה כראוי כשסייע לישראל לעשות העגל, אבל היות "שהיה אהרן בוש", משום כך מחל לו הקב"ה כדאמרו (ברכות יב:) העושה עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל עונותיו. והלא יראתו ובושתו של אהרן היה יראת הרוממות – מחמת פחד התקרבותו להקב"ה וזה כתשובה מאהבה שהזדונות נעשות כזכויות, ומשום כך אף שמעשה העגל גרם להביא לעולם מיתה וטומאה וסילוק השכינה מ"מ בושתו ויראתו של אהרן עתה כשבא להתקרב למזבח, גרם שנהפך אצלו חטאו למצוה, ולכן זכה להמשיך שאף כשהיה בטומאה עדיין תשרה השכינה בתוכנו, ויהיה קיים מצוה זו לעולם. וזה כוונת המדרש, שמתרץ מפני מה נאמר "אמור אל הכהנים בני אהרן" ולא "אמור אל הכהנים" לכך אמר: הדא הוא דכתיב "יראת ה' טהורה עומדת לעד", דמחמת יראת הרוממות של אהרן, זכה שמצוה זו תתקיים לעד לדורותיו, ושהשכינה תשרה תמיד בישראל.

בן לאשרי⁷. הנה רז"ל דקדקו על הכפל "אמור ואמרת". ויש לומר על פי אומרם (שבת פח:) שבקשו מלאכי השרת לקבל התורה, והשיבן משה רבינו: מה כתיב בה וכו' אב ואם יש לכם, עושי מלאכה ששה ימים אתם, "יצה"ר יש בכם, תורה למה לכם. הסבר הדבר יש לומר, דהנה כתיב "אמרות ה' אמרות טהורות" (תהלים יב, ז) "לשון רבים, שצריכים לקיימם בגשמיות ורוחניות, וכדמסיים "בעליל לארץ" היינו קיום בפועל ממש בגשמיות ו"מזקק שבעתים" קיום בכוונה ויחודים עליונים ברוחניות. ומי שאינו יכול לקיים אלא באופן אחד – קיום הרוחני ביחודים כמלאכי השרת, אין לו הזכות לקבלת התורה, וזה לעומת זה, הטומאה מטמא ג"כ בגשמיות ורוחניות, לכן בא הציווי עליה בכפל "אמור ואמרת".

וזהו כונת רז"ל (יק"ר פכ"ו) עליונים ע"י שאין בהם יצה"ר דים באמירה אחת, דהרי אינם צריכים להיזהר אלא ברוחניות, אבל התחתונים שיש בהם יצה"ר, הלואי ויעמדו בב' אמירות.

⁷ הרב יצחק ב"ר אשר הוברמן מרעננה ז"ל.

ולפי הירושלמי (יומא פ"ה ה"ב) עה"פ וכל אדם לא יהיה באהל מועד דאהרן לאו אדם הוא. פשוט דלא שייך עליו כל הציווי רק לבניו שצריכין הב' אמירות, משא"כ אהרן שקדוש ומופרש אפי' ממלאכי השרת אינו צריך להזהירו בזה, כמו שלא ניתנה תורתנו הק' למלאכי השרת, ולכן לא נאמר כאן "דבר אל אהרן".

כב כה הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו ומיד בן-נכר לא תקריבו את-לחם אלהיכם מכל-אלה כפי משחתם בהם מום לא ירצו לכם:

לפי מה שפירש"י [ע"פ הגמ'] שהפסוק הזה מוסב על בעל מום, קשה למה הפסיקו ב'ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלקיכם, שבזה משמע שלא יקריבו כלל, [ולכאורה היה ראוי להטעים: ומיד בן-נכר - לא תקריבו את-לחם אלהיכם מכל-אלה].

ומשמע כמו שביארו בתו"כ (פרק ז הלכה יב) שהפסוק הזה מוסב על קרבנות ציבור, ואמר שאין מקבלים שקלים לקרבנות ציבור מהגויים, וזה עיקר הענין, ואח"כ הוסיף ואמר ימכל אלהי, ללמד שזה בכל קרבנות ציבור ולא רק בתמידים.

או י"ל כמו שאמרו בירושלמי (ע"ז פרק ב הלכה א) שלשיטת ר"א [שחושש בכל בהמת גוי לרביעה], מתפרש הפסוק כך: שבתחילה אמר שלא יקריבו קרבנות מיד הגויים, ואח"כ אמר ימכל אלהי לומר שהאיסור הוא דוקא כשהם מביאים בהמות, [שיש חשש שנרבעו], אבל אם מביאים כסף לקנות קרבנות מקבלים מהם.

א"ה. כמדומה שיש כאן תופעה של המשך עניין קודם. אחרי שהתורה פירטה את המומים הפוסלים קרבן היא ממשיכה, שגם מבני נכר אין לקבל קרבן שיש בו מום. אבל מקרא זה לא נתייחד דוקא לבני נכר.

כב כט-ל הרב גור אריה צור נר"ו. וְכִי-תִזְבְּחוּ זֶבַח-תּוֹדָה לַה' לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ: בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר אֲנִי ה'

יש ליתן טעם, מה נשתנה זבח תודה משאר שלמים שתודה נאכלת ליום אחד ושלמים לשני ימים ולילה אחד.

ולעומקו של מקרא יש לומר, כי שונה קרבן תודה, שהרי צריך לאכול עם ארבעים לחמי תודה בפני ארבעים אוהביו, כדי לספר לכל אכליו על ניסיו שעשה ה' עמו. ואשר על כן צוה לאכול ביומו, כעין "בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ (דברים כד, טו)". לשלם להקב"ה על ניסיו ונפלאותיו שעשה עמנו. והזהיר וזרז על כך, שלא נשהה את אמירת התודה אפילו ליום אחד.

ועל דרך הצח, לכן צוה על חמץ ומצה בקרבן תודה, כדי להבדילו מקרבן פסח. מצה, כדי שלא נחמיץ את המצוה של הכרת הטוב, ונקיימה לאלתר. וצוה על החמץ כדי שנדע להבחין בין הכרת הטוב הפרטית שאירע ליחיד, ובין הכרת הטוב הכללית שבימי הפסח, ולא יתערבו זה עם זה וכדלקמן.

ועל כך נאמר בקרבן תודה "ביום החזא". מאי ביום החזא, ביום זבחכם הוה ליה למימר. אלא כאן רמז הכתוב ביום ההוא של הכרת הטוב הפרטית, ולא ביום אחר. ואיזהו יום אחר הוה אומר זה יומי דפסחא. שהם ימי הכרת הטוב הכללית של כלל עם ישראל על שהוציאנו ממצרים באותות ובמופתים.

ואשר על כן צוה להקריב עמו חמץ, כדי שלא יעלה על דעתנו להביא קרבן תודה פרטי בפסח. וכל כך למה, יש לומר, שפסח הוא זמן הפֶּרֶת הטוב להקב"ה על כל אשר גמלנו ממצרים ועד הנה, וקרבן תודה הוא על טובה פרטית שעשה לנו, ואין ראוי להביא קרבן תודה על נס פרטי שאירע לאדם, בעוד עליו לשלם נדריו והכרת הטוב על כל הטוב אשר גמלהו עוד טרם בואו מצרימה, עת הצילנו

מלבן הארמי. ולא יעמם את אור הכרת הטוב הכללי על ידי הכרת הטוב הפרטי. אשר על כן תקן לנו בעל ההגדה לומר בליל הסדר מ"אַרְמֵל אֲבָד אָבִי" (דברים כוה) היא הגדת הביכורים. ומפרש שם רש"י [ב"כ תבוא"], **שלא יהיה כפוי טובה בתת ארצו יבולה בפרי האדמה ובתבואתה. ויאמר לה' "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי (פס' י)".**

ובשימת לב, יש ליתן טעם מדוע צוה לומר בהגדת הביכורים מ"אַרְמֵל אֲבָד אָבִי", שהרי די היה לו לומר תודה על הפרי. אלא ללמדך שהכרת הטוב לקב"ה מתחילה מן השרש. שרק על ידי ראייה כוללת של ההשגחה יכול האדם ליתן הכרת הטוב נאמנה לבורא עולם. שהכרת הטוב הנקודתית הפרטית, אמנם יש בה פירסום הנס, אך אין בה הכרת הטוב כראוי, שצריכה להיות מהשרש של הדברים. והנה שרש לכל הכרת הטוב שבעולם ממה שניצלנו מלבן הארמי שבקש לעקור את הכל. ועל ידי נס ההצלה הזה של יעקב אבינו הגיענו בוראנו עד הלום. וכמובא בתהלים ברוך ה' לעולם אמן ואמן. אמן על נס זה, אמן על כל הנסים שקרו אותנו מיום היותנו יחד שבטי ישראל.

או כלך לדרך זו, שנס יציאת מצרים הוא אב לכל הנסים כולם וכוללם יחד, וגם הנסים הפרטיים שבכל הדורות יכללו בו. ועל כן אין להביא קרבן תודה בפסח, שנראה כמקטין ערך הכרת הטוב הכללית של שרש כל הנסים.

א"ה. אין להביא תודה בפסח בגלל שיש בו לחמי חמץ האסורים באכילה. מנגד יש דין של שלמי חגיגה, גם יכול להביא נדרים ונדבות. ובסוכות אין כל מניעה להביא קרבן תודה בנוסף לראיה והחגיגה.

כג לז להקריב אשה ליי עליה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו: ההבנה הפשוטה היא שבכל המועדים שנמנו כאן, הרגלים וראש השנה ויום הכפורים, מקריבים בהם עולות ומנחות ושלמים וניסוך יין. הפרט של זבח נכון רק לרגלים. כי בראש-השנה וביום כיפור אין שלמים⁸. נדרים ונדבות בפסוק הבא הם מלבד עולות ראייה ושלמי חגיגה. בספר טעמא דקרא של הרב חיים קניבסקי ז"ל, כתב.

אלה מועדי ה' וגו' להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו, האי קרא בסוכות כתיב ומשמע דקאי אסוכות וקשה איזה זבח הי' בסוכות הרי כל המוספין עולות היו ואי קאי אשעיר החטאת אין הפסוק מדויק דהא חטאת א"צ נסכים והו"ל לכתוב נסכים מקמי זבח דקאי אעולה ואפי' נימא דקאי על כל הרגלים גם בכולן לא הי' זבח חוץ מב' כבשי עצרת וכאן כתיב דבר יום ביומו ולא משמע אכבשי עצרת, ונראה דזבח הוא באמת שעיר החטאת ונסכים הן ניסוך המים וכזה הסדר מדויק. דמתחלה כתב הקרבנות ואח"כ ניסוך המים שאין שייך כלל לקרבנות כמ"ש הריטב"א בסוכה ומכאן סמך גדול לניסוך המים (מיהו האי נסכים כולל נמי

⁸ יתכן לדון שלמאן דאמר 'נדרים ונדבות קרבים ביום טוב' להתיר להביא קרבנות יחיד אף בראש-השנה.

ניסוך היין של העולות ולכך דריש מיני בגמי

(יומא ל"ד א' מנחות מ"ד ב') ג"כ על ניסוך היין). ע"כ מדברי הר"ח קניבסקי ז"ל.

הוא כנראה הבין שבפרשת פינחס יש פירוט של הקרבנות המיוחדים לכל מועד, כאן מוזכרים המועדים בציון וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיְיָ חֲמֵשׁ פַּעֲמִים. ולהבנתו כנראה כוונת המקרא כאן לאותם קרבנות, לרבות את הקרבנות המיוחדים הבאים עם העומר ועם שתי הלחם, והמיוחדים ביום הכיפורים. בנוסף מבין שמקרא זה מדבר על סוכות בלבד והמלה זָבַח שלרוב משמשת לקרבן שלמים הוא נדחק (מאוד!) לפרש שהוא שעיר חטאת הבא בכל המועדים, ובכללם בכל ימי סוכות ושמיני עצרת (שעליהם, לדעתו, מדבר המקרא הזה).

כד ה מלוא העומר וְלִקְחַתְּ סֹלֶת... הנה האלשיך פירש מה שאמרו (אבות פ"ג מ"ז) אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח. דלפי שיצר לב אדם מתעה אותו שלא יעסוק בתורה כלום מחמת שצריך לעסוק בפרנסתו, אבל באמת לא כל המרבה בסחורה מחכים, ואם עוסק בתורה אין מעצור לה' להושיע, כי יברכהו ה' במעט אשר יעשה, לכן לפי שאינו עוסק בתורה אין קמח, ולזה אמר מה שאתה חושב כי אם "אין קמח אין תורה" באמת איפכא הוא, "כי אם אין תורה, לכך "אין קמח". עכ"ד.

ונראה דלזה בא הסמיכות ופרשת ולקחת סולת אחר פרשת הדלקת נרות, כי מנורה בדרום רומז על החכמה, ושולחן בצפון רומז על העושר ושפע פרנסה (ב"ב כה:), לכן אחרי שרמזו שפע החכמה – מצות הדלקת המנורה, אמר דמזה יבוא שפע הפרנסה – "ולקחת סולת". ולכן יש "שתים עשרה חלות", לעומת שנים עשר מזלות שמשפיעין בעולם השפל ע"י שליטתו ית' בהם ובמשטרי הארץ ו"שתי המערכות" לעומת שני חלקי השנה – קיץ וחורף ו"שש המערכות" נגד ההשפעה המצטרפת לפי הזמן ההשפעה הראויה בקיץ וחורף ודב"שתי המערכות" של קיץ וחורף, יש בכל אחת "שש המערכות" והיינו ששה חדשים. ולפי שלא יטעה ח"ו כי יש לאל ביד משטרי השמים להטיב, כי באמת אין בהם יכולת להטיב, רק הוא יתברך פועל בהם כגרזן ביד החוצב, לכן "ונתת על המערכת לבונה זכה", שהוא רמז שהשפע נשפע מלמעלה ממקור השפע, וזהו והיתה ללחם לאזכרה אשה לה', כי מאתו מקור השפע.⁹

ואמר "ביום השבת ביום השבת" דכל השפעה בימות החול הוא משארית קדושת שבת ומשלפניה. וזהו "ביום השבת ביום השבת" המשך שבין שתי שבתות וכדאמרו בת"כ "ביום השבת ביום השבת, ביום השבת עורך חדשה, ובשבת יקטיר ישנה", שהוא שלימות השבתות עם שאריתן והתחלתן, ולכן עומד לחם הפנים על השולחן משבת אחת לחברתה, כי ע"י זה נמצא שעומד הלחם בכל שלימות השבת עם התחלתה ושאריתה, ונשפע ע"י זה שפע קודש לימות החול ולשבת, לכן כתיב "תמיד מאת בני ישראל ברית עולם" שהוא קיום השפע כמו שבת, שנאמר בו "ברית עולם (שמות לא, טז)".

הרב גור אריה צור נר"ו.

דרשת וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית

לעניין סמיכות הפסוקים של לחם הפנים לנוקב שם ה'. ח. בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יֵעָרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה תְּמִיד מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: ט. וְהִיְתָה לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו וְאֶכְלָהוּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא לֹא מְאִשִּׁי יְהוָה חֶק-עוֹלָם: י. וַיֵּצֵא בֶן-אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן-אִישׁ מִצְרַיִם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצוּ בְּמַחְנֵה בֶן יִשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי:

⁹ לבונה זכה הוא אור המקיף, ע' אוצר החיים (ויקרא לג:)

יא: וַיִּקַּב בֶּן-הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת-הַשֵּׁם וַיִּקְלָל וַיִּבְיָאוּ אֹתוֹ אֶל-מֹשֶׁה וַיִּשֶׂם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בֵּת-דְבָרֶי לְמִטָּה-דָן.

וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית פִּירֹשִׁי ג' פִּירֹשִׁים:

א. מהיכן יצא, רבי לוי אומר מעולמו יצא.

ב. רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא, מפרשת לחם הפנים נכנ"ל בפסוקים ח-ט. **יצא מלגלג** [על הלחם] ואמר, ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננת של תשעה ימים? בתמיהה¹⁰.

ג. ומתניתא אמרה (ת"כ פרשתא יד, א.), מבית דינו של משה יצא מחוייב, בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מבני דן אני, ושהרי אמו משבת דן, אמרו לו איש על דגלו באתת לבית אבתם (במדבר ב, ב) כתיב, נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב עמד וגדף. עד כאן פירוש.

ולשיטת רש"י שפירש לפשוטו של מקרא למען ירוץ הקורא בו, יש ליתן טעם מדוע נסמך המגדף ללחם הפנים לפי כל אחת מהדיעות שבפירוש. ולעומקו של מקרא יש לומר:

לר' לוי שאמר מעולמו יצא, נסמך המגדף ללחם הפנים שכן המלה האחרונה בעניין לחם הפנים היא: עולם, וכנ"ל: כִּי קָדַשׁ קַדְשִׁים הוּא לֹא מֵאִשֵּׁי יְהוָה חֶק-עוֹלָם; וַיֵּצֵא וּגו'. וכאומרו: עולם ויצא. מכאן שיצא מן העולם. לכן פירש"י מעולמו יצא. ויש לעיין מה הכוונה מעולמו יצא. ויש לומר מעולמו של הקב"ה, וממילא מן העוה"ז ומן העוה"ב. ונסקל כבהמה, שאין לו כל זכר ושארית אחריו. או כלך לדרך זו, שיצא מעולמו ש'לו שהיה זוכה לו, לו היה מתגייר¹¹ ומקדש שם שמים. לר' ברכיה יש טעם מדוע נסמכה פרשת מגדף ללחם הפנים, שהרי לגלג על לחם הפנים.

ולמתניתא יש ליתן טעם מדוע נסמך המגדף ללחם הפנים.

ויש לומר על פי שנאמר בלחם הפנים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת יֵעָרְכְּנוּ לִפְנֵי יְהוָה תְּמִיד מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם, והרי נדחה מבית דינו של משה רבנו מחוייב בדין שאינו מבני ישראל. עמד וגדף ולכן נסמך ללחם הפנים שנאמר בו מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, והוא נידון כמי שאינו מבני ישראל. עד כאן לפירושו של רש"י.

ולעומקו של מקרא יש ליתן ביאור במה חלקו הדיעות השונות במחלוקת זו. ויש לומר: אע"ג שלכולם יצא המגדף מהפרשה הקודמת, כנ"ל, חלקו התנאים בדורשים לפני ולפני פניה, ולפני פני פניה:

א. לר' לוי נדרש רק לפני שנאמר בסיפא של הפסוק שלפניו: חֶק-עוֹלָם: וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה. קרי ביה: עולם ויצא. כאומרו: יצא מעולמו. וכנ"ל.

ב. לר' ברכיה נדרש לפני פניה, שנאמר ברישא של הפסוק ואכלוהו במקום קדוש. ויצא. לכן אמר שיצא מפרשת לחם הפנים.

ג. ולמתניתא נדרש לפני פני פניו, בפסוק שלפניו מאת בני ישראל ברית עולם. ויצא. כאומרו: יצא מבני ישראל.

¹⁰ כיון שנודמנה מלה זו כאן, אימא בה מילתא. מלה זו שורשה ת.מ.ה. כאן הה"א היא שורשית ודינה כשאר אותיות גרוניות ח"ת ועי"ן כמו המלה בְּרִית. לכן הניקוד הנכון של המלה הוא תְּמִיָּה בפתח גנובה, כפי הנראה קיצור של המלה תְּמִיָּה. על משקל שְׁבִיל וְכד'. בקרב הלומדים אפשר לשמוע 'בתמיהה' בהטעמת הבי"ת מלעיל ובהשמעת ה"ו"ד. ראיתי נקדנים תועים (והגורס טועים לא משתבש), מנקדים בתְּמִיָּה, על משקל ל"ה (מכונה בספרי דקדוק לו"י), וזה דבר שאין לו שחר! שורש לא קיים, ומשקל אינו קיים. ניקוד זה תמוה בתְּמִיָּה רבתי, ובתְּמִיָּה גדולה!
¹¹ כוונת ידידנו נר"ץ שהיה מקבל עליו את הדין לגור מחוץ למחנות דוגמת ערב רב, ובמשך הזמן להטמע בעם ישראל כמו הגרים, גרות לא היה צריך כי אמו ישראלית.

ועוד יש לומר, מאי ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי, שבשעת לידתו ויציאתו מרחם אמו ראו כולם כי הוא בן איש מצרי. שהקב"ה צר קלסתר פניו כאביו המצרי שלא יטעו בו שהוא ממזר. וכדרך שפירש רש"י בפרשת נח על הפסוק וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה (בראשית ז, יב). ארבעים יום כנגד יצירת הולד, שקלקלו להטריח ליוצרים לצור צורת ממזרים. וזה אומרו והוא שכולם הצביעו עליו באצבע ואמרו והוא בן איש מצרי.

ועוד יש לומר, לפי שכתוב בהאזינו, ודברים לב, ה"א שחת לו לא בניו מומם ופירש רש"י כתרגומו חבילו להון ולא ליה, שחת לעצמו ולא להקב"ה, כן כאן אמרה תורה וַיִּקַּב, וכבעל הטורים שפירש כאומרו: וַיִּקַּב חַר בְּדָלְתוֹ (מלכים ב, יב, ג). בדלת שלו. באות ד'. בדלתו שלו ולא של הקב"ה.

שגם לשיטתו של המקלל שהוא בן אשה ישראלית, נקב חור בשושלת דורותיו, ונקב את הדלת של שם סבו דברי. שכן נקראה אמו שלומית בת דברי. או שנקב את שם שבטו את הדלת של דן. ושחת לעצמו שלא מצא מקומו אלא ברגימת אבן, מדה כנגד מדה. שנתקלקלו יוחסין שלו של אב בן, יהא נרגם באבן שהוא נוטריקון אב-בן.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

© ג'וא לחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ©